

Szembejön a közösségi médiában az ismeretlen posztja egy „ingyenesen elvihető”- csoportban, ahol bárki tehet felajánlást, mondhatja, hogy annak adja a felkínált tárgyat, aki először jön érte, vagy annak, aki először. Ebben az esetben a működő mosógépét valaki azzal a mondattal ajánlja fel: cigánynak nem adom. És rögtön jön a válasz az „ezért gyűlölöm a parasztokat”-tól „a rák egye ki a béled”-ig.

Sose felejttem el azt a népszerű történész kollégát, aki a kommunizmus áldozatainak emléknapján az egész gimnázium füle hallatára arról beszélt, hogy a magyar nők nem szülnek eleget, és ezért száz év múlva itt csak kínaiak „meg ilyen... Indiából jött magyarok fognak élni”. Ő azóta oktatási államtitkár lett, az iskolában pedig senkinek nem tűnt fel az összefüggés, amikor néhány hónap múlva egy nyolcadikos osztály úgy hekkelte meg az intézmény hivatalos oldalát, hogy rákattintva egy rasszista honlap nyílt meg. Állítólag a gyerekek csak az osztályfőnökökre haragudtak meg, akinek kreol árnyalatú volt a bőre.

Mindnyájan felelősek vagyunk azért, hogy egy-egy mondatunkkal a csatabárdot ki- vagy elássuk. A nyilvánosság előtt megszólalók még többet tehetnek. Én azon gondolkodom hetek, hónapok óta, hogy ha sikerülne (igen, még van esély, bár pesszimista énem mást mond) egy másik pártnak kormányra kerülnie, mit tudna tenni azért, hogy minél hamarabb betemesse az árkokat. Mit tudok tenni én a saját hatáskörömben? Túl sok a barázda, mint a szántóföldeken, túl sok a sebhely, mint egy veterán harcos testén. Mi az, ami székértáborok fölött áll, etnikai csoportok fölött, ami erősebb, mint „a mi kutyánk kölyke” vagy az „idegen betolakodó”? Sokáig azt hittem, a gyerekek. Ezért is írok gyerekkönyveket is, holott a saját lányom lassan kinő belőlük. És a legborzalmasabb, amikor felnőttek gyerekeket használnak. Mert az a gyerek nem az övék. Mert más alomból való. (Egyébként pedig közjóság.)

76

Parászka Boróka

Transzilván preparátum

„Nem vagy elég erdélyi” – magyarázza a Fidesz megbízott kampányemberre a Tisza még meg nem bízott kampányemberének. Jelöltállítási verseny folyik november végén a kormányváltásra készülő (még alig) pártnál. A Fidesz minden lehetséges eszközzel torpedózza a folyamatot. Az Erdély-kérdés megannyi más mellett természetesen most is előkerül, mint mindig, ha a Fidesz kommunikációs támadást indít. Az Erdély-ügy az „aranytartalék”, amit bizton a magáénak érez Orbán Viktor és gondosan felépített propaganda-hadserege. Most nem igazán érthető, miért kezdték el vizslatni a jelöltek „határon túli hátterét”, miért kérték számon, hogy hogy nyilatkoznak erdélyiségükről, vajdasági-felvidéki kapcsolataikról. Hiszen a jelöltválasztási folyamat jóformán alig kezdődött el. Valódi, hajánál fogva előrángatott prob-

léma, hogy a kormány propagandistái azt méregetik, ki mennyit és hogy beszél a határon túli származásáról. A jelöltek – szórja tele az üzenettel a propaganda – „szégyellik a gyökereiket”. Lehet, hogy van ilyen furcsa ember, mindenféle csodabogár szaladgál. De azért, ha van is ilyen, inkább kivételnek számít.

Nem is ez a lényeg, hogy ki mit vállal, nem vállal – magánügy, hogy a személyes történetéből mit oszt meg. A lényeg a vád és a vádló. Mit is lehetne mondani, ha valakit így gyanúsítanak meg? A propaganda azért van, hogy zavarba hozzon, megszégyenítsen. Például azzal, hogy „háborúpárti vagy”. Vagy azzal, hogy az „LMBTQ-propagandát” népszerűsíted. Hogy a nagybátyád Soros-ösztöndíjas volt. Ezek is abszurd, de elvont vádak. Igazán komolyan az sem gondolja, aki vádol, pláne az nem, akit vádolnak. Az viszont, hogy a jelöltek nem vállalják az Erdélyben vagy a Vajdaságban maradt családot, „szégyellik”, az nagyon is konkrét állítás. A lehető legkonkrétabb embereknek okoz nagyon valóságos és nagyon nehezen kezelhető fájdalmat, gyanakvást. Az elmúlt évtizedekben sok mindent kipróbált a magyar szélsőjobb: volt antiszemita korszaka, cigányozott. Volt példa az erdélyizésre is – pozitív és negatív kontextusban egyaránt. De ez minden eddiginél eltérő visszaélés azzal, hogyan használják politikai fegyverként az emberek származását.

Volt némi bizonytalanság az év elején, derekán, amikor a kihívó, Magyar Péter először Nagyváradra, majd a Marosvásárhely-közei Nagydorjánba is ellátogatott. Hogy kezeli a Tisza a határon túli ügyeket? Tavasszal és nyár elején úgy tűnt, megpróbálja átvenni, magáévá tenni a Tisza az Erdély-témát is, vagy legalábbis áthangolni. A cél az volt, hogy betegye a lábát a Nagyvárad–Kolozsvár–Marosvásárhely ország méretű küszöbre. Nem volt sem sikeres, sem kudarcos vállalkozás. Voltak, akik csatlakoztak hozzá Erdélyből (fiatalok, egyetemisták), voltak, akik jelezték szimpátiájukat. Azt is látni lehetett, hogy a magyar propaganda itt is minden eddiginél agresszívabban dolgozik, mindenkire lecsap, akinél felmerül, hogy megingott az Orbán Viktor iránti lojalitása. Az igazi előrelépés az lett volna, ha valami, az eddigi NER-kurzus „nemzetpolitikájától” eltérőt, mást ajánl a Tisza. Valami felszabadítót, ami lehetővé teszi, hogy ne szégyennel, ne szorongással, ne potenciális cserbenhagyóként, árulóként vagy Orbán megvásárolt embereként jelenjen meg az a nyilvánosság előtt, akiről kiderül, hogy Magyarország határain kívül született. De hát a Tisza nem politikai innovátor, nem ideológiai, kulturális útkereső. Azt figyeli, hol van az a demokratikus rés, ahova még be lehet fészkelődni, hol van talpalatnyi föld a túlélésre, a hatalom megszerzésére.

A határon túliakra vonatkozó szemléletváltásnak (és ezzel a magyar nacionalizmus eddigi formáinak meghaladására) Magyarországon ma esélye sincs. A határon túli kérdés csak úgy merül fel: jön-e onnan szavazat, és ha igen, akkor kire? Kinek az érdeke Erdély, a Vajdaság vagy a Felvidék, és kinek a kerülendő, ellenséges terepe?

Augusztus–szeptemberben, az év vége felé is látni lehetett, szemernyi sem szeretné az erdélyi szavazatokat kockáztatni a magyar kormány. Túl nagy a tétje most minden voksnak. Nem csináltak semmit másként, mint

eddig: a leuralás–manipuláció tengelyen folytatódott tovább a „nemzetpolitika”, ahogy eddig is zajlott. Elkezdték kiépíteni az új Fidesz-médiát, a sokadikat a sorban határon túl. Felvásároltak, bezárattak, megint újraindítottak az elmúlt években itt mindenféle újságot. Tévét. Rádiót. Hónuk alá csapták a meggyőzhető „influenzereket”. Most az a lényeg, hogy legyen valaki a vonal végén, aki azt mondja, bármilyen egyszerű, maszatos, de még működőképes kamerába, hogy erdélyi, határon túli, és márpedig Orbán Viktorra fog szavazni. Az ilyen vallomást aztán szárnyára kapja a magyarországi kormány média, terjeszti, népszerűsíti. Kicsit megnyugszik a rezsim, na ugye! Az erdélyiekben még mindig bízhatnak. Ha sikerül Orbán Viktort népszerűsítő román embert találni (és miért ne sikerülne – az orosz propaganda egész csapatokat gründol Romániában azért, hogy Vlagyimir Putyin szövetségeseit erősítsék, és a Kárpát-medencei visszhangkamrában jó hangosan kiabáljanak), jönnek a „már a románok is megmondták” címek. Végtelenül primitív személyi kultusz, manipulációs háború folyik. Annyira primitív, hogy az ember legszívesebben el sem hinné, lehet-e ennek bármi haszna.

Talán van, talán nincs. Az olvasói igények és szokások napról napra romlanak – hiszen évek óta alig van olvasni való lap, alig működik hivatásos sajtó, alig jelenik meg ellenőrzött, jól szerkesztett információ. Miért ne hinnének az emberek ezeknek a tömönatos éljenzéseknak? És ha nincs is már hit, ha már senki sem veszi komolyan, hogy Orbán Viktornak Magyarország határain belül vagy kívül valós támogatói bázisa van, akkor is marad a kényszerű felismerés: még mindig van, aki kiabáljon, van, aki a propagandát szórja. Ha semmi más nem, legalább ez a pokoli rendszer működik körülöttünk. Fojtogatóan, de működik. Nincs helyette más.

„Nem vagy eléggé erdélyi” – mondja a magyar propagandista a Tisza Erdélyben született jelölt-jelöltjére, aki történetesen nem úgy akar képviselőjelölt lenni, hogy az erdélyiségére hivatkozik. Vagy azért, mert épp magyarországi körzetben indul, a Dunántúlon, és nem gondolja, hogy az erdélyiségének bármi köze lenne a körzetéhez, vagy azért, mert érzi, hogy az „erdélyi” jelző ma bélyeg, és többet veszít rajta, mint nyer.

Bárhogy is van, a határon túli téma tabuvá vált. A Fidesz már most, hónapokkal a hivatalos kampány előtt Erdéllyel zsarol. Felhasználja a határon túli ügyet így vagy úgy. Vagy mandátumot szerez ezzel, vagy gáncsolni fogja az ellenzék erdélyi kapcsolataival abban, hogy mandátumot szerezzen.

A veszélyt mindenki érzi. A magyarországi ellenzék, az erdélyiek, a vajdaságiak. És egyelőre tehetetlenül nézik, ahogy az Orbán-rezsim újra és újra a nemzeti Prokrasztész-ágyba kényszerít mindenkit, méricskéli, hogy megfelel-e a nemzeti mértékegységnek. „Elég erdélyi-e?” „Elég határon túli-e?” Eléggé a miénk, és semmiképpen sem az övék?

Erdélyiek között, távol Budapesttől, a kolozsvári RMDSZ-irodaktól is távol, éles, keserű, egymást maró beszélgetések folynak. „Nem vagyunk elég önállóak, hogy kikérjük ezt magunknak.” „Nem vagyunk elég bátrak, hogy védekezzünk.” Önostorozás folyik. Mintha egy színkritika elmarasztalásait olvasnánk a közönségről, amely nem lépett fel a színpadon, vagy fellépett,

de nem az elvárt színvonalon. Azon a színpadon, ahol helye, dolga, feladata mint közönségnek nincs és nem is lehet. Nemzeti szintű szerepzavarba kergeti a Magyarország határain túl élőket a nacionalizmussal manipuláló kormány. Kialakította a nemzeti politika hagymázát, leosztotta a szerepet, a szöveggönyvet kézbe adta. Az előre megírt, engedélyezett replikától eltérés nincs.

De ki és hogy mondja ki, hogy nekünk ehhez semmi közünk? Ki rendezi a viszonyokat, ki kéri ki magának elég határozottan, hogy bárki kétségbe vonhassa az erdélyi, a magyar vagy bármilyen más minőségét?

Az RMDSZ, a magyar kormánnyal való kapcsolatépítésben eddig oly buzgó RMDSZ egyre csenedesebb. Mintha ott sem lett volna az elmúlt tizenöt évben. Mintha nem asszisztált volna mindenhez, az egész erdélyi magyar társadalmi élet leuralásához, a civil szféra leépítéséhez és a Fidesz-kézre adáshoz. Az erdélyi magyar Fidesz-oligarchia kiépítéséhez. Az erdélyi magyar egyházak politikai hűbérbe adásához.

A Fidesz fenyít, üzen, számonkér és megijeszt. De tulajdonképpen már nincs sehol. Október 23-án, az erdélyi 1956-os megemlékezéseken már nem jutott idő, energia ide is delegálni a kormány embereit. Pedig ez évről évre az egyik legfontosabb erdélyi felvonulása a magyar kormánynak. Érzékeli Orbán csapata, hogy dacára a támogatásoknak, a pártcsatornákon át- és visszaömlesztett pénzeknek, az erdélyi Fidesz-tábor korántsem olyan fegyelmezett, mint a korábbi években. Sok a dezertőr, a csalódott vagy a következő kormányra készülő helyezkedő. A Tisza, a jobbközép nacionalista-populista programmal esélyt kereső Tisza végképp nem tud mondani semmit a határon túliakról és túliaknak. Újat és mást aztán végképp nem.

Úgyhogy itt áll az erdélyi magyar közösség még reflexióra, autonóm döntésre kapható része önmagában, néhány fős baráti társaságba verődve mérlegeli: hogy legyen? Hogy lehet túlélni az Erdéllyel, határon túliakkal fenyegetőző, rájuk hivatkozó magyarországi kampányt? Nulla beleszólással? Mindenféle politikai eszköz, érdemi fórum, szervezet nélkül? Ilyen tanácsatlanság, szétesés az elmúlt száz évben nem volt. Mindig volt valamiféle kollektív önkép, vágykép, valami ideológia, spekuláció. Gondosan preparált transzilvanizmus.

Most azonban, húsz évvel az állampolgárságról szóló népszavazás után, több kormányciklusnyira a szavazati jog kiterjesztéséről, harmincöt évvel az RMDSZ megalakítása után az erdélyi magyarok egyedül bóklásznak a kongóan üres, ám annál agresszívabb, konfliktusokkal aláaknázott magyar politikai térben. Amilyen ijesztő, olyan reményt adó helyzet is. Túl vagyunk minden ígéretesen, minden ígéret megszegésén, minden szövetségen és áruláson. Minden fantazmagórián, szimbolikusan túlterhelt, valóságvesztő ideológián. Most lehet szembenézni a ténnyel, hogy a nemzetállami demagógia használhatatlan. Az egymással versenyztetett identitások fenntarthatatlanok. A kiterjesztett választási rendszer inkább elválaszt és szembe fordít egymással, mintsem összeköt. Nem maradt semmi egyebünk közös vagyónként, közös nyelvként, mint a kormány által meghurcolt, sarokba, térdre kényszerített magyar kultúra. Ezen a vékonyka kulturális jégen tu-

dunk még találkozni egymással határon innen és túl. Mondani valamit egymásnak. És itt tudunk találni valamit, amiért és amivel érdemes számolni. Ami miatt azt mondjuk: „mi, magyarok”. Tán jelent még valamit. Vagy jelelni fog valamit. Ha ez a magyar nacionalizmusból kinövő rémrendszer eltűnik.

Végel László

Szerbia csodára vár

November elseje előtt rémhírek terjedtek Újvidéken és egész Szerbiában. A kormánypárti politikusok és a nemzeti frekvenciával rendelkező tévék nem győzték ismételtetni, hogy Újvidékre apokalipszis vár. Lángba borul a város, ismételtette a kormánypárti tévé bemondónője. Az egyetemisták nem kímélik a polgárokat. A város az erőszak színterévé válik. A rémhírterjesztésnek volt is aggasztó visszhangja. A sugárúton levő orvosi rendelőben az ápolónővel a várható ellenőrzés napjáról beszélgettünk. Ne legyen november elseje – mondta gondterhelten –, ki tudja, mi játszódik le aznap az utcán. Meg aztán az is megtörténhet, hogy zárva tartunk.

80

Úton-útfélen hallottam a kérdést: aznap zárva tartanak-e az üzletek? Mások azzal hozakodtak elő, hogy ők bezzeg már október 31-én távoznak a vidéki rokonokhoz, mert attól tartanak, hogy elsején közlekedési zárlat alá veszik a várost. Az útkarbantartó cég ugyanis bejelentette, hogy november elsején javítják az utakat. Ki tudja, mi vár ránk. Igaz, hogy bejelentették, morfondíroztam magamban, de csak azért, hogy az utasok ne térjenek be a városba, a kijáratok előtt talán nem lesz semmiféle akadály. Valamire mégis készült a kormánypárt, mert leállt a vonatközlekedés Újvidék felé. Állítólag terrorveszély fenyegette a szerelvényeket.

A pánikhangulatra azért kerül sor, mert az egyetemisták bejelentették, hogy november elsején, az újvidéki pályaudvaron történt katasztrófa egy-éves évfordulójának napján Újvidéken kommemorációt szerveznek. Az ország különböző városaiból indultak az egyetemisták, hogy leróják a kegyeletüket. Köztük voltak a Novi Pazar-i muszlim vallású egyetemisták, akik 16 nap alatt 420 kilométert gyalogoltak, hogy Újvidékre érjenek. A szerbiai városokban és kisvárosokban hősöknek kijáró ünnepléssel fogadták őket. Az egyik ortodox kolostorban szállásolták el őket, mert a városka polgármestere nem engedélyezte, hogy az iskola tornatermében háljanak. Sok kisebb településen a lakosok a saját házukban fogadták be őket. A nagyobb városokban tűzijátékkal köszöntötték a muszlim egyetemistákat is. Emlékezetes marad az a fotó, amelyben egy sajkacsás szerb férfi átöleli a hidzsábot viselő lányt. Azt hiszem, még Tito marsall is büszke lenne erre a jelenetre. Szerbián végigsepert a testvériség-egység szelleme, miközben a kormányhű tévék iszlám veszéllyel fenyegetőztek. A belgrádiak alig engedték meg nekik, hogy